

Особливості лексичної синонімії арабської мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено питання лексичної синонімії арабської мови, проаналізовано її специфіку, причини виникнення, особливості функціонування у різних стилях мовлення.

Ключові слова:

арабська мова, лексична синонімія, синоніми, синонімічні ряди.

Abstract

The article highlights the issues of lexical synonymy of Arabic, analyzed its specificity, the reasons of occurrence, features of functioning in different styles of speech.

Key words:

Arabic, lexical synonymity, synonyms, synonymous rows.

Арабська мова – одна з найпоширеніших мов у світі, яка з кожним роком набирає все більшої популярності. За кількістю носіїв мови, для яких вона є рідною, арабська займає в світі друге місце після китайської.

Арабська мова належить до семітської групи. Нею розмовляють близько 350 мільйонів осіб у 23 країнах світу, де ця мова вважається офіційною. До цих країн відносяться Єгипет, Алжир, Ірак, Судан, Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн, Палестина і багато інших.

Арабська вважається найскладнішою мовою після китайської. По-перше, великою складністю відрізняється письмо, яке не схоже ні на латиницю, ні на кирилицю і яке пишеться справа наліво, а також не передбачає використання голосних. По-друге, досить непростою та своєрідною є й сама структура мови, зокрема морфологія і граматики. Складність полягає також в тому, що для арабської мови характерна велика кількість синонімів та багатозначних слів.

Одним з найважливіших проявів системних відносин у мові та мисленні є явище лексичної синонімії. Оскільки синонімія є однією із мовних універсалій, вона представлена і в лексико-семантичній системі арабської мови, однак має свою специфіку.

Існує чимало арабських мовознавчих праць, які б висвітлювали питання лексичної синонімії, поряд з тим спостерігаємо практичну відсутність аналогічних вітчизняних досліджень. У праці «Арабская лексикология» [1, 95 – 102] цю тему висвітлено недостатньо, подано лише її короткий і загальний огляд.

Отже, синонімія як лексико-семантичне явище арабської літературної мови з найдавніших часів була предметом дослідження арабського мовознавства. Більшість арабських учених визначають синоніми як слова різні за звучанням, але однакові за значенням. Українську, та й інші мови не здивуєш великою кількістю синонімічних рядів, але таке багатство демонструють в переважній своїй кількості дієслова та прикметники. Щодо іменників, то їхня синонімія є досить бідною у порівнянні з арабською.

Досвідчені лексикологи та лексикографи, які старанно реєстрували арабську лексику, склали вражаючі списки слів синонімів із тотожними значеннями. Такий перелік дійсно вражає. Ось, наприклад, «найбагатші» на синоніми іменники:

- أبو لُبْد ، أبو فِرَاس ، أسد [asad] – «лев». Існує близько 1500 (!) синонімів цього слова: أَبُو الْخَارِث ، أَبُو الْأَشْتَبَال ، ابن أسامة ، أحنس ، أجبته ، أبغث ، واسع الشدقين ، ملك الغاب ، جانب العين ، أشجع ، أسد ، أسحر ، أسامة ، أزد ، أدلم ، أضبط ، أصيد ، أصهب ، أصيح ، أشهب ، أشدخ ، أليس ، أقدم ، أفضح ،
- سلسل ، سلسال فرات ، شروب ، شريب ، أجاج ، الشراب : 240 – «вода» має близько 240: زلال ،
- الجاسوس أو ، الحسد ، نبع أو ينبوع الماء ، حاسة البص ، والرؤية : 200 – «око» [ayn] العين – ; النفيس من كل شيء ، خيار أهل البلد وساداتهم وأشرفهم المراقب ، انسان ، رجل ، مخلوق ، بني آدم ، ادمي : 100 – «людина» [nass] الناس .

Насамперед це спричинено тим, що новіші слова переплітаються із старими, які при цьому не мають між собою певних зв'язків, однак позначають практично ідентичні предмети і явища

Деякі з цих синонімів походять від назв, що позначали колись ознаки або якості того чи іншого предмета або явища, назв речей за походженням, їх переносі й метафоричні найменування. Вживання назви ознаки предмета змість самого предмета було характерним прийомом в арабській поезії як у провідному жанрі літературної середньовічної творчості. Поступово назва ознаки могла стати назвою самого предмета і врешті-решт утратити свою образну структуру.

В історичному плані в арабській мові ряди рівнозначних слів безперервно розширювалися, відбувалася своєрідна семантична асиміляція в процесі взаємодії діалектних лексичних компонентів самої арабської мови.

Арабський філолог Іззуддин ат-Танухі нарікає, що така велика кількість назв в арабській мові для позначення того ж самого предмета спричиняє незручності навіть для самих мовних носіїв: «Початківець губиться в цьому різноманітті і не знає, котре зі слів вжити» [2, 302].

Єгипетський лінгвіст Ібрагім Аніс відзначає в одній зі своїх праць, що непомірна кількість синонімів змушує задуматися про негайне примусове позбавлення від деяких із них [2, 303].

Втім, більшість арабських письменників і філологів вважають таку велику кількість синонімів доказом багатства і гнучкості мови. Вони розглядають розгалужену систему синонімів (на противагу діалектам, де синонімія є рідкісною) як позитивне явище, як одну із переваг, що підносять арабську мову на вищий рівень. Адже, на думку одного древнього філолога, «один із синонімів може виявитися зрозумілішим, ніж інший, і бути пояснення іншого, незрозумілого» [2, 298]. Водночас можна відмітити, що в поезії дві різних назви ставляться поруч для підсилення та підтвердження одне одного.

У сучасній арабській літературній мові синоніми використовуються зі стилістичною метою для забезпечення ритму мовлення, що є особливо характерним для певних жанрів «високої» публіцистики, художньої прози та поезії для забезпечення більшої виразності тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Белкин В. М.** Арабская лексикология / В. М. Белкин. – М.: Изд-во Московского университета, 1975. – 200 с.

2. **Гранде Б. М.** Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении / Б. М. Гранде. – 2-е изд. – М.: РАН, 1998. – 592 с.

Ба Елаіан Абдулазіз

Студент групи РА-15б

Факультет радіотехніки, зв'язку та приладобудування

Вінницький національний технічний університет,

м. Вінниця,

Ел. адреса: androschuk.katerina@yandex.ua

Ва Elainan Abdulaziz

Student of group RA-15b

Faculty of the radio engineering, connection and instrument-making

Vinnitsia national technical university,

Vinnitsia,

e-mail: androschuk.katerina@yandex.ua

Науковий керівник:

Андрощук Катерина Миколаївна,

викладач,

Вінницький національний технічний університет,

м. Вінниця,

Ел. адреса: androschuk.katerina@yandex.ua

Androschuk Katerina Mykholajivna,

*teacher,
Vinnytsia national technical university,
Vinnytsia,
e-mail: androschuk.katerina@yandex.ua*